

Конспект уроку з української мови

5 клас

Таборовець Оксана Петрівна,
вчитель української мови та літератури
Чудельської ЗОШ І-ІІІ ст. Вирівської сільської ради
Сарненського району Рівненської області

Тема: Правила вживання апострофа. Правила вимови та написання слів із апострофом.

Мета: поглибити знання про правила вживання апострофа; дослідити, коли у слові не ставиться апостроф; удосконалювати вміння правильно визначати у словах орфограму, пояснювати написання слів; виробляти орфоепічні й орфографічні навички; розвивати логічне мислення, орфографічну пильність, культуру усного й писемного мовлення, зорову пам'ять; виховувати уважність до рідного слова.

Тип уроку: урок засвоєння нового матеріалу.

Хід уроку:

Встаньте всі скоріше, діти!
Посміхніться всім миліше.
Привітайтеся: «Добрий день!»
Продзвенів дзвінок: «дзелень».

I. Мотиваційний етап.

1. З'ясування емоційної готовності до уроку.

Учитель: Сьогодні урок незвичний. У нас гості. Чи гарний у вас сьогодні настрій? Бачу не у всіх! Сподіваюсь, що наш давній друг допоможе покращити настрій.

Я такий же, як знак розділовий,
І відомий шкільній дітворі.
Та в словах української мови
Я пишуся не внизу, а вгорі.
Спробуй лиш написати «ім'я» -
Одразу стану потрібним я.

Учитель. Дітки, а хто це? (Апостроф)

– Правильно, діти, ви відгадали — це Апостроф! Цей знак унікальний, бо ж не в кожній мові є! От в українській він є, а в російській його немає! І тому його не можна губити і забувати, бо від цього мова збідніє, стане незрозумілою. Отже,

ми з самого малечку чуємо, а потім використовуємо у своєму мовленні слова, у яких уживаємо або не вживаємо апостроф. Сьогодні на уроці ми поглибимо знання про апостроф, будемо вчитися правильно вимовляти й писати слова з апострофом. Запис теми до зошитів. Розгорніть зошити, запишіть дату і тему уроку.

II. Цілевизначення і планування.

Учитель. Що ви очікуєте від сьогоднішнього уроку?

Обговорення цілей у парах (обговоріть у парах цілі уроку, позначте хрестиком ті, з якими погоджуєтеся, або допишіть власні).

III. Опрацювання навчального матеріалу.

Учитель. Будемо працювати над досягненням поставлених цілей. Урок наш буде дещо незвичним, бо ми помандруємо у казкову країну звуків – «Фонетику». Нас сьогодні чекає нелегка мандрівка. Нам доведеться пройти не одне випробування. Отож ми відвідаємо лабораторію досліджень, трясовину фонетичної транскрипції, пройдемо стежку загадок, зробимо свій внесок у банк чарівних історій, подолаємо скелю твердих приголосних. Лише тоді розкриються перед нами володіння цариці Орфографії. Отож не гаймо часу, вирушаймо у подорож. Відчинити браму й потрапити до володінь цариці Орфографії допоможе відгадування основного пароля, тобто секретних слів.

А відгадайте-но: що я таке?

Всі хочуть, як народиться дитина,
щоб я було красиве і дзвінке,
бо носить все життя мене людина.

(Ім'я)

До країни знань ішов мандрівник

І зустрів цікаві складники:

Поєднались префікс і числівник

І зробились назвою ріки.

Яка це назва? (Прип'ять)

Залежно від наголосу

Вгадайте словечко – ми будемо раді:

Два склади (подумайте, майте терпіння).

Як наголос зробимо на першому складі,
то буде синонім до слова насіння.

Умова не стане для вас на заваді,

Бо в значенні зміна можлива єдина:

Як наголос зробим на другому складі,

То буде синонім до слова родина.
Яке ж це слово? (сім'я, сім'я)

Тож бувають у мові дива!
Це слівце інтригує не даром:
На шість літер – апострофів два,
Означає місцину над ярмом.

(Над'яр'я)

Учитель. Молодці! Ви успішно відгадали пароль. А зараз я вас познайомлю з життєписом Апострофа.

Життєпис Апострофа.

У тридев'ятому царстві є незвичайна країна фонетика. Правлять нею три сестри: сувора і розумна Орфографія, точна Графіка і миловида та співуча Орфоепія. Якось у цій країні сталася надзвичайна подія – зник Апостроф. У фонетиці почався страшний безлад. Графіка та Орфоепія хапалися за голову, бо люди почали неграмотно писати. Орфоепія потерпала від неправильної вимови. Люди не могли нормально порозумітися!.. Треба негайно шукати Апостроф. До пошуків залучили найкращі сили. І ось що з'ясували слідчі. Кома, що мешкала у сусідній країні, давно заздрила Апострофу, оскільки він був такий же, як і вона, але завжди стояв вище. Можливо, це її рук справа? – Діти, може, ми зможемо допомогти знайти Апостроф, якщо з'ясуємо, для чого він вживається?

Робота з підручником.

Для того, щоб продовжити маршрут, нам потрібно завітати у Лабораторію досліджень, де зберігається цікава інформація про Апостроф. Тут працює дуже багато юних мовознавців. Сьогодні ми будемо працювати у групах.

(підручник с.157)

1 група

- Перед якими буквами ставиться апостроф?
- Після яких букв ставиться апостроф?

2 група

- Коли апостроф не ставимо?
- Приклади слів без апострофа?

Захист проєктів, створених групами.

Отже, запрошуємо представників першої групи презентувати вашу роботу.

Перша група, користуючись «правилами для себе», розповідає про правопис апострофа.

Друга група дає відповіді на питання, наводить приклади.

Фізкультхвилинка

Учитель. Бачу стомилися, пропоную перепочити.

Щось не хочеться сидіти,
Треба трохи відпочити.
Руки вгору, руки вниз,
На сусіда подивись!
Веретенцем покрутіться,
В різні боки нахиліться!
І до сонця потягніться!
Раз присядьте, два присядьте
І за парти тихо сядьте.

IV. Закріплення набутих знань.

Робота з текстом.

Учитель. Перед вами текст. Прочитайте мовчки, підготуйтеся до виразного читання вголос.

М'ята

Об'їхав я багато країв. Гарних, дивних, цікавих. Тепер у місті живу. Та враз я згадав хлоп'ячі забави на батьківському подвір'ї. Почув трав'яний дух. Дух, де в'ється моя Рось. Задзвеніли мені солов'ї, кропив'янки, очеретянки, заворкотіли голуб'ята. І м'ята. Холодна, кучерява. Ледве заходжу, було, хлоп'ям по саду, відчуваю, як вільно дихати. Як пахучий холодок наповнює груди. А там ластів'я озветься, защебече, ніби щось промовляє. А з сусідського саду вітається дід Лук'ян. Скинув бриля – махає. Мені все дужче пахне м'ята. Я хочу додому. У батьків сад.

Словникова робота.

Кропив'янка – невелика співоча пташка ряду горобцеподібних;
кропивник, волове око (очко).

Бриль - головний убір з широкими полями.

Читання вголос.

Завдання

- До якого стилю мовлення належить текст?
- А який тип мовлення використав автор?
- Знайдіть слова, у яких ставиться апостроф, поясніть.

Учитель: А знаєте, діти, я дізналася, що наш Апостроф захувала Кома у Скелі твердих приголосних. Щоб туди потрапити, треба подолати трясовину.

Наступним пунктом нашої мандрівки буде «Трясовина фонетичної транскрипції». Щоб нам її подолати, потрібно подані в транскрипції слова записати відповідно до орфографічних норм. Отож, спробуємо.

[л'убовйу], [бйут'], [звйязати], [подв'іря].

А тепер випробування для наших науковців. Спробуйте розв'язати лінгвістичну задачу.

Учителька роздала перевірені зошити. Даринка заглянула в роботу Марійки й довірливо прошепотіла: «Учителька не помітила в тебе помилки й 12 балів поставила. У слові «зв'язок» збіг приголосних звуків, а ти апостроф поставила». Що відповіла подрузі Марійка?

Розберіть за будовою слова відв'яжу, розм'яклі.

Увага, щойно мені зателефонувала Кома і заявила, що відпустить Апостроф за умови, що ви завжди будете його правильно вживати: і у вимові, і на письмі. Обіцяєте? Перевіримо. У цьому мені допоможе наш давній друг – апостроф.

Пограємо в гру «Діряві слова». Правила такі: я показуватиму слова з пропущеною орфограмою. Якщо у слові справді пропущений апостроф – ви голосно плескаєте у долоні (двічі), якщо ж апостроф у слові не потрібний – то ви ще голосніше тупаєте ніжками. Ну що, починаємо?

Мавп..ячий, пів..ящика, під..єднати, черв..ячок, м..ята. р..яска, моркв..яний, Лук..ян, б..ється, пам..ять, п..ять, св...яткувати.

Учитель: Молодці. Бачу ви засвоїли вивчений матеріал. Тож тепер я пропоную вам продемонструвати свої вміння, а також і творчі здібності.

Творча робота.

Проба пера. Складіть римовані рядки з поданими словами:

- пір'я – подвір'я;
- свято – багато;
- солов'їна – Україна;
- м'яч – плач.

Що ж, вітаю вас з успішним закінченням мандрівки.

V. Рефлексивно-оцінювальний етап.

Технологія «Незакінчене речення».

Сьогодні на уроці я ...зрозумів (ла)...

переконався (лася)...

відчув (ла)...

побачив (ла)...

дізнався (лася)...

Робота з картками оцінювання.

Отже, підведемо підсумки уроку. Об'єктивно оцініть вашу роботу на уроці, користуючись карткою самооцінювання.

Домашнє завдання.

Обов'язкове...

За бажанням. За поданим початком продовжити казку про Апостроф.

Казка про Апостроф

Апостроф в Алфавіті жив,
Із буквами завжди дружив,
Аж поки якимось буквою Я
Сказала: «Геть від нас!
Бо алфавіт – це букв сім'я,
Нас 33 якраз!
А ти – не буква, просто знак,
Ти нам чужий, не рідний, знай!».
Почув Апостроф ці слова - ...